

RİCHARD SWINBURNE'ÜN KÖTÜLÜK SORUNUNA YAKLAŞIMI

Dr. Abdiraşit BABATAEV

Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
abdurashid78@hotmail.com

Öz

Bu araştırmanın temel amacı felsefe tarihinde önemli tartışmalara yol açan kötülük sorununu irdelemektir. Şüphesiz kötülük konusu bütün teist dinlerde Tanrı'nın varlığı için büyük bir sorun teşkil eder. Zira ateistler dünyadaki kötülüklerle mutlak iyi, mutlak kudret sahibi olan bir Tanrı'nın varlığının mantıksal çelişkiye düşmeden savunulamayacağını ileri sürerler. Tüm varlığı Tanrı'ya dayandırarak açıklamaya çalışan teistler, ateistlerin karşı-kanıt olarak ortaya koydukları kötülük için dinsel ve ahlâkî gerekçeler bulmaya çaba harcamışlardır. Biz bu makalede çağımızın önemli düşünürlerinden biri olan Richard Swinburne'ün kötülük sorununa yaklaşımı ve çözüm yolları üzerinde duracağız.

Anahtar Kelimeler: Swinburne, Tanrı, Tanrı'nın Varlığı, Mutlak İyi, Mutlak Kudret Sahibi, Mantıksal Çelişki, Kötülük, Teodise, İstenç, Özgür irade.

RICHARD SWINBURNE'S APPROACH TO THE PROBLEM OF EVIL

Abstract

The main aim of this research is to examine the problem of evil which is controversial debates in the history of philosophy. Undoubtedly, the issue of evil is a major problem for the God's existence in teism. Because, atheists argued that evils in the world and God's omnipotence and omniscience can not be defended without falling into the logical contradictions. Theists, trying to explain the existence of things based on God, endeavor to find religious and moral justifications for the evil that atheists put forward as a counter-argument. In this article, will be analyzed Richard Swinburne's approaches and solutions to the problem of evil.

Keywords: Swinburne, God, Existence of God, Omnipotent, Omniscient, Logical Contradiction (Logical Paradox), Evil, Theodicy, Will, Free will.

Giriş

Kötülük sorunu düşünce tarihinde filozofların ve teologların üzerinde durduğu önemli konulardan biridir. Özellikle bu konu teizm ve ateizm bağlamında ciddi tartışmalara yol açmış ve ateistler tarafından Tanrı'nın varlığı konusunda karşı-kanıt olarak ileri sürülmüştür. Şüphesiz, kötülük problemi ateistlerin üzerinde durdukları en önemli konulardan ve teizm için de en zor problemlerden biridir.¹ Bundan dolayı düşünce tarihinde birçok düşünürün kötülük sorununa çözüm üretmeye çalıştığını görmek mümkündür. Evrende bunca ahlâkî ve doğal

¹ R. Swinburne, "Natural Evil", *The Problem of Evil: Selected Readings*, ed. by Michael L. Peterson, University of Notre Dame, Indiana, 2003, s. 303

kötülük varken teistlerin iddia ettikleri her şeye gücü yeten Tanrı'nın varlığına² inanmanın rasyonel bir tutum olup olmadığıyla ilgili tartışmanın kökleri çok eskilere dayanır.³ Tüm varlığı Tanrı'ya dayandırarak açıklamaya çalışan teistler, ateistlerin karşı-kanıt olatacak ortaya koydukları kötülük için dinsel ve ahlaki gerekçeler bulmaya çaba harcamışlardır. Dünyada gördüğümüz kötülüklere ister ahlaki kötülük, ister doğal kötülük diyelim, (mutlak iyi bir Tanrı'nın varlığına inanılacaksa) bunların kesinlikle açıklanması gerekir. Zira ateistlerce kötülüğün bu dünyadaki mevcudiyeti Tanrı'nın mutlak iyi olduğu düşüncesine karşı koyacak güçtedir, hatta Tanrı'nın var olmadığını bile kanıtıdır.⁴

Ateistlerin kötülük olgusunu Tanrı'nın varlığı aleyhinde kanıt olarak görmelerinin temelinde teizmin Tanrı anlayışı yatmaktadır. Çünkü, teistlere göre Tanrı, her şeye kadir, her şeyi bilen ve mükemmelce iyi olandır.⁵ Ateistlere göre, mükemmel iyi ve her şeye gücü yeten Tanrı'nın dünyada gördüğümüz ve karşılaştığımız kötülüklere, acı, ıstırap ve zulüm gibi durumların gerçekleşmesine müsaade etmemesi gerekir. Zira her şeye gücünün yetmesi, Tanrı'nın istediğinde dünyadaki kötülüklerin vuku bulmasını engelleyebilmesi demektir. Dolayısıyla, Tanrı eğer varsa, mutlak iyiliğinden hareketle söz konusu kötülükleri önlemesi gerekir. Bu yüzden, çoğu insan için, kötülüklerin varlığı Tanrı'nın varlığı aleyhinde kanıt olmaktadır.⁶ Görüldüğü gibi kötülük problemi Tanrı'nın sıfatları ekseninde ortaya konmaktadır.⁷ Dolayısıyla kötülükten yola çıkan kanıt, dünyadaki acı ve ızdırabın varlığının, mutlak merhamet sahibi ve her şeyi bilen bir varlığın olmadığını iddia eder. Bu anlamda genellikle "Tanrı kötülüğe neden izin veriyor?" vb. soruları yanıtlamaya yönelik girişimler teodise ortaya koymayı gerektirir. Zira, kötülük olgusu karşısında Tanrı'nın adaletini göstermek için (teodise) düşünce tarihinde çeşitli açıklamalar ileri sürülmüştür.⁸

² Kötülük problemiyle ilgili güçlüklerin Tanrı tanımlamalarına bağlı olarak değişiklik gösterdiğiyle ilgili görüşler için bkz. Metin Yasa, *Tanrı ve Kötülük*, Elis yay., Ankara, 2003, s. 26-27

³ Kötülük sorunu Platon (M. Ö. 427-347), Epikür (M. Ö. 341-270), Augustinus (M. S. 354-430) vb. ilkçağ filozoflarınca çok ciddi biçimde tartışılmıştır. Kötülüğün kaynağıyla ilgili bilgi için bkz. A. Kadir Çüçen, "Kötülüğün Kaynağı Nedir?", *Felsefe Dünyası*, Sayı: 25, Ankara, 1997, s. 13-22; Veli Urhan, "Leibniz ve Kötülüğün Kaynağı", *Felsefe Dünyası*, Sayı: 36, 2002, s. 63-67. Tanrı inancıyla kötülüğün varlığını bir şekilde uyuşturmadıkça kimsenin entelektüel olarak Tanrı'ya inanmaya hakkı olmadığına dair görüşler için bkz. Michael Peterson, (der.), *Akıl ve İnanç: Din Felsefesine Giriş*, çev., Rahim Acar, Küre yay., İstanbul, 2006, s. 176

⁴ "Her şeyi bilen bir Tanrı, dünyada kötülüğün var olduğunu da bilir; gücü her şeye yeten bir Tanrı kötülüğün vuku bulmasını hiç kuşku yok ki önleyebilir; mutlak iyi bir Tanrı ise kötülüğün var olmasını istemez. Fakat evrende kötülük vardır, o zaman da Tanrı yoktur" şeklinde bir akıl yürütmeye Tanrı'nın var olmadığını kanıtlamaya çalışırlar. Bkz. R. Swinburne, *The Existence of God*, Clarendon Press, Oxford, 1991, s. 201; R. Swinburne, *Providence and Problem of Evil*, Clarendon Press, Oxford, 1998, s. 7

⁵ R. Swinburne, *Providence and the Problem of Evil*, s. 3; R. Swinburne, "The Problem of Evil", *Contemporary Philosophy of Religion*, ed. by Steven M. Cahn and David Shatz, Oxford University Press, New York, 1982, s. 3; R. Swinburne, "Natural Evil", s. 303; M. Peterson, *Akıl ve İnanç*, s. 176, 205; R. Swinburne, "Evil Does Not Show That There is No God", *Philosophy of Religion: A Guide and Anthology*, ed. by Brian Davies, Oxford University Press, Oxford, 2000, s. 599; William J. Wainwright, *Philosophy of Religion*, Belmont: Wadsworth Publishing Company, 1988, s. 66-67

⁶ R. Swinburne, *The Existence of God*, s. 201; R. Swinburne, "The Problem of Evil", s. 3; R. Swinburne, "Natural Evil", s. 303

⁷ R. Swinburne, "The Problem of Evil", s. 3

⁸ C. S. Yaran, *Kötülük ve Teodise*, Vadi Yayınları, Ankara, 1997, s. 79-80

Swinburne'ün Teodise Anlayışı

İnanç konusunda kanıtların önemli olduğunu düşünen Swinburne, Tanrı'nın varlığını kanıtlamaya çalışırken, ateistler tarafından karşı-kanıt olarak ileri sürülen iddiaları detaylı bir şekilde açıklamaya çalışır. Swinburne, kötülük problemi karşısında herhangi bir teodiseye ihtiyaç duymayan teistler olabilese de, teistlerin çoğu gibi kendisinin de Tanrı'nın kötülöklere izin verişinin nedenlerini açıklayacak teodisenin gerekliliğini savunur. Bundan dolayı Swinburne, bir yandan o güne kadar ortaya konan Hıristiyan düşüncesi geleneği içinde gelişen teodiseleri gözden geçirerek irdelemeye çalışır.⁹ İleri sürülen teodiselerin birçoğunu tatmin edici bulmayan Swinburne, yeni teodiseler geliştirir. Yeni teodiseler geliştirirken, ateistler tarafından karşı-kanıt olarak ortaya konan kanıtı muhteva açısından eleştirir.

Kötülük kanıtının doğru olabilmesi için kanıtı oluşturan öncüllerin hepsinin doğru olması gerektiğini vurgulayan Swinburne, kanıtı oluşturan “her zaman her türden kötülüğü önlemeye çalışması gerekir” şeklindeki ikinci öncülün doğru olmadığını belirtir. Çünkü ona göre, kötü durumlar meydana getirmek veya gelmesine izin vermek her zaman kötü bir fiil değildir. Ayrıca bazı iyi durumları meydana getirmek, önce bazı kötü durumların meydana gelmesine bağlı olabilir.¹⁰ Swinburne, ateistler tarafından karşı-kanıt olarak ileri sürülen kanıtı muhteva açısından eleştirdikten sonra kendi teodisesini mantıksal bütünlük içerisinde temellendirmeye çalışır. Kendi görüşlerini temellendirirken ateist düşünürler tarafından ileri sürülen inançsızlığın temellendirilmesine yönelik bilim referanslı iddiaların¹¹ doğru olmadığını belirten Swinburne, Tanrı'nın varlığı lehinde ileri sürülen bütün kanıtların Tanrı'nın var olduğunu daha olası kıldığını iddia eder ve “kötülük kanıtını saymazsak, ateistlerin ileri sürdükleri kanıtlar büyük ölçüde teistin kanıtlarını eleştirmek olmuştur”¹² diyerek ateistlerin bugüne kadar sadece ortaya konan kanıtları eleştirmekle uğraştıklarını belirtir.

Swinburne, dünyada gördüğümüz kötülükleri Tanrı'nın varlığına karşı güçlü bir kanıt olarak ileri sürenlerin iddialarını geçersiz kılmak için iyi bir teodise geliştiremezsek, o zaman bu kötülükler Tanrı'nın varlığına karşı güçlü bir kanıt olabileceğini vurgular. Swinburne, Tanrı'nın kötülöklere niçin izin verdiğini açıklamaya çalışarak, kötülöklere Tanrı'nın varlığına karşı

⁹ Swinburne, dünyada gördüğümüz kötülüklerin insanların günahlarından dolayı Tanrı'nın verdiği ceza olduğu; insanların dışındaki düşmüş melekler türünden varlıklarca meydana getirildiği; kötülüğün gerçek olmayıp, sadece iyiliğin yokluğundan ibaret olduğu yönündeki teodise anlayışlarını tatmin edici bulmaz. Bkz. R. Swinburne, *The Existence of God*, s. 201-202

¹⁰ R. Swinburne, *Providence and Problem of Evil*, s. 7-13

¹¹ Ateistler, “bilim, meydana gelen her şeyin Tanrıdan başka sebebi olduğunu kanıtladı”, “bilim, mucizelerin olmadığını kanıtladı”, “bilim, Tanrı'nın olmadığını kanıtladı” gibi bilhassa bilim referanslı olan otoriteye dayanarak inançsızlığı temellendirmeye çalışmışlardır. R. Swinburne, *Faith and Reason*, Clarendon Press, Oxford, 1981, s. 60-61; Ayrıca bkz. J. Hick, *Evil and the God of Love*, Macmillan, London, 1985, s. 5

¹² R. Swinburne, *The Existence of God*, s. 10

kanıt olamayacağını iddia eder.¹³ Swinburne, kötülüklerin Tanrı'nın varlığı için karşı-kanıt olup olamayacağını sorgularken ilk önce Tanrı'nın kötülükler barındıran bir dünya yaratmasının nedenleri üzerinde durur¹⁴ ve dünyada görülen kötülükleri ahlaki ve doğal kötülük diye ikiye ayırarak¹⁵ onlara çözüm üretmeye çalışır.

Swinburne'e göre, Tanrı'nın kötülükler barındıran bir dünya yaratması için nedenleri vardır. Bu nedenlerin başında evrenimizin inayetsel olduğu gelmektedir. Swinburne, Tanrı'nın inayetsel bir dünya yarattığı için, böyle bir dünyada kötülüğün kaçınılmaz olduğunu düşünür. İnsanların birbirinden sorumlu olduğu ve birbirine yardım ettiği dünya yaratmak için mutlak iyi olan Tanrı'nın nedenleri vardır.¹⁶ Tanrı'nın çok ciddi kötülüklerin imkânını sınırlandırması, yüce iyiliklerin imkânını da sınırlandırması demektir.¹⁷ Tanrı, insanlara "iyi" şeyler sağlamak ister, fakat bazı mantıksal nedenler bunun tam olarak gerçekleşmesine engel olabilir; çünkü bazı iyi durumlar birbiriyle uyuşmazlar. Bu konuyu şu şekilde açıklamaya çalışır: Örneğin, ancak bir futbol takımı şampiyon olabilir. İki takımdan biri kaybederek mutsuz olmadıkça, diğeri kazanarak mutlu olmaz. Kısacası mantıken mümkün olan her şeyi yapabilen Tanrı, birbiriyle uyuşmayan iki iyi durumun her ikisini birden meydana getiremez. Başka bir ifadeyle Tanrı, kendisi için mantıken imkânsız olan şeyi yapamaz. Tanrı, herkese vahyetmiş veya dünyada hiçbir kötülük bulunmamış olsaydı, Tanrı'nın insanları ve insanların birbirini bağışlaması, merhamette ve fedakârlıkta bulunması mümkün olmazdı. Elbette merhamet çoğalsın diye acıları çoğaltmak, ne Tanrı için, ne de insanlar için uygundur. Bununla birlikte bir miktar acı ve ona mukabil ortaya çıkan bir miktar da merhametin bulunduğu bir dünya, en azından hiç acının bulunmadığı bir dünya kadar iyidir. Eğer herkesin her şeyi yolunda gidiyorsa, burada birinin diğere derinden ilgi duyabileceği bir alan da yok demektir. Kısacası iyilikler, kötülükler olmadan gerçekleşmemekte ve çoğu zaman da çekilen acılar, ahlaki anlayışımızı gerçekleştirmek için kullanılan vasıtalar olmaktadır. Üstelik kötülükler, sadece iyi bir karakter geliştirmemize ve ruhsal açıdan olgunlaşmamıza değil, bizim özgür varlıklar olarak kendimizi gerçekleştirmemize de sebep olmaktadır. Bu yüzden Swinburne, "Tanrı, bizleri iyi ve kötü şeyleri yapabilen özgür varlıklar olarak yaratmakla, bizim için büyük bir iyilik yapmıştır" der.¹⁸

Swinburne'e göre Tanrı, iyinin, kötünün, doğrunun bilgisini doğuştan zihnimize yerleştirmiş, peygamberler gibi hepimize vahyetmiş olsaydı, karar alma, tasdik etme ve iman

¹³ R. Swinburne, *Tanrı Var mı?*, çev., Muhsin Akbas, Arasta yay., Bursa, 2001, s. 85

¹⁴ R. Swinburne, *The Existence of God*, s. 201

¹⁵ R. Swinburne, *Tanrı Var mı?*, s. 86-87; R. Swinburne, *Providence and The Problem of Evil*, s. 4

¹⁶ R. Swinburne, *The Existence of God*, s. 200

¹⁷ R. Swinburne, "The Problem of Evil", s. 18

¹⁸ R. Swinburne, *Providence and Problem of Evil*, s. 125-127

gibi özgür bireye ait şeyler ortadan kalkardı. İmanda akıl ve tecrübelerimiz neticesinde verilen yargılar, daha fazla tasdik edilmiş olduklarından onlar inançlarımız ve eylemlerimizin oluşmasında daha fazla etkinliğe sahiptirler. Onların iyice tasdik edilmiş olması ve eylemlerimiz için daha sağlam bir temel oluşturması için inançlarımızın veya bilgimizin, daha önce yaşanmış veya gözlenmiş tecrübeye desteklenmiş olması gerekir. Oysa doğrunun bilgisi doğuştan zihnimize yerleştirilseydi bizler içgüdüsel varlıklar olup, karar vermemiz, hatta bir şeyi akıl ve tecrübe temelinde bilmemiz söz konusu olmazdı. Eğer herkese vahyedilmiş olsaydı, insanlar başkalarını yangından kurtarmak için yardım etmeye veya yangınları önlemeye çalışmaz, hatta umursamazdı. Başka bir ifadeyle, insanların birbirlerine yardım etme fırsatları ya azalmış, ya da hiç kalmamış olurdu.¹⁹ Bununla beraber Tanrı'nın herkese vahyetmesi, insanların Tanrı'nın var olduğuna ilişkin kesin bir bilgi sahibi olmalarına yol açacaktır. Dolayısıyla birçok insan makul biçimde Tanrı'ya inanmakla kalmayacak istinasız bütün insanlar meydana gelen her şeyin Tanrı'nın fiilleri yüzünden meydana geldiğini kesin olarak bileceklerdi. Yani, onlar için Tanrı'nın varlığı aşikâr ve müşterek bilgi şekline dönüşecekti. Bu ise, Tanrı'nın insanlara yapması gereken yükümlülükleri bildirimsel vahiyle ulaştırmadığı bir dünyanın varlığını kabul etmek demektir. Burada insanlar kendileri veya dünya ile ilgili önemli sayılabilecek bir seçim imkânına sahip olamayacaklarından onların eylemlerinin sonucu da bir önem taşımayacaktır.²⁰ Daha değerli olabilmesi için verilmiş bir şeyden ziyade kazanılmış bir şey olması gerekir. Eğer Tanrı insanlara, bu dünyada onların kaderleri ile ilgili gerçek anlamda seçimde bulunmalarına izin verirken, aynı zamanda onlara bilgi edinme imkânı da verecekse, bu, normal tümevarımsal bir bilgi olmalıdır.²¹ Bu da, insanların sahip olabileceği tecrübî bilginin temel malzemeleri olarak, doğal kötülüklerin bulunmasını gerekli kılmaktadır.²²

Swinburne bu anlayışı şöyle dile getirmektedir: "Eğer insanlar eylemleri ya da ihmalkârlıkları sebebiyle kendileri ve başkaları açısından çok ciddi olan kötülükleri yapma imkânına sahip iseler ve geleceğin tüm bilgisi normal bir tümevarımla, yani geçmişteki benzer olaylardan hareket etmek suretiyle kazanılmışsa, o zaman insan ya da hayvanlar için ciddi doğal kötülüklerin meydana gelmesi gerekir".²³ Çok daha basit bir şekilde ifade edilecek olursa, "bazen hata etse de insanların özgürce hareket ettiği bir dünya, masum ve otomat

¹⁹ R. Swinburne, *The Existence of God*, s. 210-214

²⁰ R. Swinburne, *The Existence of God*, s. 211-212; R. Swinburne, "Reply to Richard Gale", *Religious Studies*, 36, Cambridge University Press, 2000, s. 221-225

²¹ R. Swinburne, *a. g. e.*, s. 212; R. Swinburne, "Natural Evil", s. 315

²² R. Swinburne, *a. g. e.*, s. 214

²³ R. Swinburne, *a. g. e.*, s. 211; R. Swinburne, "Natural Evil", s. 314

insanların bulunduğu dünyadan daha iyidir".²⁴ Yani, özgür varlıklar eksiksiz bir şekilde programlanmış otomatlardan daha değerli olduğu için, hazır-yapım yaratımdan daha büyük bir iyiliğe işaret eder. Zira en iyi olan Tanrı, özgür faileri zorlamadan doğru seçim yapmaya özendirmek maksadıyla biyolojik açıdan faydalı olan acının meydana gelmesine izin verebilir.²⁵ Dolayısıyla dünyada acıların var olmasının sebebi Tanrı'nın yetersizliği ve ilgisizliği değil, kendi kendini üretmesine izin verilen yaratımın kaçınılmaz bir sonucudur.²⁶ Bunun bir neticesi olarak insanoğlu iyiyi elde ettiği sürece Tanrı'nın bir miktar kötülüğe göz yumması (başkasının acı çekmesine izin verse de) iyidir. Çünkü bazı iyiliklere kötülüğe izin verdiği sürece ulaşılabilir. İyiliği elde etmenin şartı da bu durumda insanın kötülüğü tercih edebilmesi hakkına sahip olmasıdır. Zira iyilik, kötülüğün ortaya çıkabilme imkânı bulunduğu anda yapılan doğru şeydir. Mesela bir anne-baba çocuğunu dışıya götürdüğünde eğer onun tedavisini düşünüyor ve iyileşmesini istiyorsa çocuklarının acı çekmesine katlanacaktır. Zaten acı çekmeden dış de tedavi edilemeyecektir. Bir ebeveynin de dış problemi bulunan çocuklarına bunu yapmaları onların hakkıdır.

Swinburne'e göre, evrendeki acı olgusundan hareketle genel kötülöklere ve oradan da aklen mümkün olan şeyleri yapan Tanrı'ya geçerek, dört durumun yerine getirildiği sürece Tanrı'nın iyiliği ile çelişmeden kötülüğe izin verebileceği ileri sürülebilir. İlk olarak, Tanrı'nın kötülüğe izin vermeden iyiliği yaratmasının mantıken imkânsız olduğu durumdur. Mesela, Tanrı'nın bize iyiliği ve kötülüğü seçebilmemiz için özgür irade verip daha sonra da bizi iyiyi seçmemize yönlendirmesi onun için aklen imkânsızdır. Ayrıca özgür irademize rağmen yanlış tercihimiz neticesinde (eğer biz seçiyorsak) meydana gelecek kötülüğün vuku bulmasına izin vermemesi de aklen imkânsızdır. İkinci olarak, Tanrı iyiliğe sebep olur. Eğer O, insana özgürce (veya cesurca) karşı koymayı seçip seçmeme fırsatını vermek için acıya imkân tanıyorsa, bize bu durumda özgür irade vermiş olmalıdır. Üçüncü olarak, Tanrı, kötülüğe imkân tanıma hakkına sahip olmalıdır (bir anlamda, onun kötülüğün olmasına müsaade etmesi etiktir). Son olarak, mukayeseli durum tatminkâr olmalıdır. İyinin iyi olması kötünün kötü olmasından daha güçlü olamaz. İyinin vuku bulmasının garantisi daha büyük bir kötünün vuku bulma riskini göze almakta yatmaktadır. Kötülükler karşısında eğer bir Tanrı varsa iyilik sıfatına uygun olarak kötünün ortaya çıkmasına imkan tanıyacaktır. Çünkü bundaki amaç bir iyiliği elde etmektir. Yani burada kötülük daha büyük bir iyiliğin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

²⁴ R. Swinburne, *a. g. e.*, s. 201; A. Plantinga, "Özgür İrade Savunması", çev. Cenan Kuvancı, *Erciyes Ü. S.B.E. Dergisi*, Sayı: 12, Kayseri, 2002, s. 325 ; M. Peterson, *Akıl ve İnanç*, s. 179

²⁵ R. Swinburne, *a. g. e.*, s. 200-201

²⁶ Harriet Swain, *Bilimin Büyük Soruları*, çev. Murat Sağlam, Güncel yay., İstanbul, 2003, s. 23

Swinburne'e göre Tanrı, bütün acıları, kederleri ve dünyadaki kötülükleri yok edebilir, his sahibi insanlara sonsuz neşeyi verebilirdi. Oysa, dünyada zevk ve hazlardan daha önemli durumlar söz konusudur. Tanrı, kötülüğe müsaade etmeden bazı iyi durumları ortaya çıkaramaz ve dünyadaki bütün kötülükler daha büyük bir iyiliğin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Kötülükler olmasaydı insanların cesaret, fedakârlık, şefkat gibi yüce sıfatları gelişmezdi. Dünyada gördüğümüz kötülükler insanlara bu tür sıfatları kazanmasına imkan tanımaktadır. Hiç kötülük içermeyen dünya bu tür yüce sıfatlardan insanları mahrum bırakan dünya olurdu. Bundan dolayı Tanrı, insanlara özgür irade vererek bazı kötülüklerin ortaya çıkmasına da imkân tanımıştır.²⁷ İnsanlar kötülüğün ortaya çıkarabileceği bütün muhtemel iyi durumları bilemez. Dolayısıyla bir teist için dünyadaki bütün kötülüklerin daha büyük iyiliklere sebep olduğunu iddia etmesi hiç de akıl dışı bir durum değildir. Eğer bir Tanrı varsa bu kötülükler daha büyük bir iyiliğe sebep olacaktır (aksi takdirde Tanrı onların vuku bulmasına müsaade etmeyecekti). Eğer bir insanın gerçekten Tanrı'nın varlığıyla ilgili olarak elinde çok güçlü kanıtları varsa, kötülüklerin daha büyük bir iyiliğe hizmet ettiklerine inanması için çok güçlü gerekçeleri de olacaktır.

Bazı ateist düşünörlere göre, her ne kadar bazı teist düşünörlöer dünyada görölen kötölüklerin daha büyük iyiye hizmet ettiğini savunsa da, tedavisi imkansız olan acı, çocuklara yapılan barbarlık, soykırım vb. durumlar iyiliklere neden olamaz. Swinburne'e göre, bu yaklaşımı savunanlar bütün muhtemel iyiliklerin neler olduğunu bildiklerinden değil, onlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarından böyle düşünörlöer. Aksi takdirde Tanrı onların daha büyük iyiliklere vesile olması için vuku bulmalarına müsaade etme hakkına sahip olmayacaktı veya kötölüklerin neden olduğu iyilikler hiçbir zaman gerçekleşmeyecekti.

Swinburne'e göre, Tanrı'nın varlığına dair güçlü inancı olmayan bütün insanlar, çoğu dindar insanlar da dâhil olmak üzere, ilk planda kötölüklerin iyiliklere vesile olmadığını düşünme eğilimindedir ve onlar için bu kötölüklerin varlığı Tanrı'nın varlığı aleyhinde çok ciddi kanıt oluşturur. Swinburne, kötölüklerin varlığından hareketle Tanrı'nın var olmadığını gitmemek gerektiğini savunur. Çünkü bütün dünyadaki kötölüklerin varlığı iyiliklere vesile olmaktadır, dolayısıyla bu kötölükler Tanrı'nın varlığı aleyhinde herhangi bir kanıt oluşturamazlar.²⁸ Dolayısıyla kötölük problemi Tanrı'nın varlığı aleyhinde bir kanıt olarak kullanılamaz.

²⁷ R. Swinburne, *a. g. e.*, s. 214-215; R. Swinburne, "The Problem of Evil", s. 10; R. Swinburne, "Natural Evil", s. 303

²⁸ Bu konuyla ilgili geniş bilgi için bkz. R. Swinburne, *Providence and The Problem of Evil*, Clarendon Press, 1998

Kötülüklerin Tanrı'nın varlığı aleyhinde güçlü bir kanıt olamayacağına inanmamız için de birçok gerekçe vardır. Bunlardan biri de özgür iradedir.²⁹ Swinburne bu konuyla ilgili olarak şöyle der: “İnsanların özgür iradeli olması, onların kendilerine ve başkaları için sorumlu olmaları anlamına gelir. İnsanlara özgür irade verilerek birilerine iyilik yapma veya onları incitme imkânının tanınması iyi bir şeydir. İnsanların birbirlerine yararlı olduğu ve incitemediği bir dünya, birbirlerine karşı çok sınırlı bir sorumluluk duyacakları bir yer olacaktır.³⁰ Eğer insanların birbirlerine karşı sorumluluğu sınırlıysa, o zaman insanların birbirine karşı gerçek anlamda bir sorumluluğundan söz edilemez. İnsanların birbirine karşı sınırlı sorumluluklara sahip olan bir dünyada Tanrı bütün önemli tercihleri kendisine saklayacak, insanlara ise sadece önemsiz ayrıntılarla ilgili seçenekleri doldurmayı bırakacaktır. O, büyük çocuğuna kardeşine bakmasını isteyen, ancak bunun yanında büyük çocuğunun her hareketini izleyeceğini ve hata yaptığı anda müdahale edeceğini söyleyen bir baba gibi olacaktır. Büyük kardeş ise babasının sorumluluğunu paylaştığı için mutlu olmakla birlikte muhtemelen sert karşılık verecek ve kendisinin kararlarında özgür bırakılması halinde bu işi iyi yapabileceğini, yapılması gereken ne varsa babası gibi üstesinden gelebileceğini söyleyecektir. İyi bir Tanrı, iyi bir Baba gibi sorumluluğu vekâleten verecektir. Ancak mahlûkatın yaratılıştaki pay kapmalarına olanak tanımak için, Tanrı onları incitme ve yaralama, hatta ilahi planı bozma seçeneği ile baş başa da bırakacaktır. Tanrı, acı vermeye ve sakat bırakmaya müsaade etmekle, insanların birbirlerine özgürce iyilik yapmalarına imkan tanıyacak daha büyük bir iyiliğe zemin hazırlamış ve onları ilahi planda ortak çalışmaya hazırlayacaktır. İnsanların kötülük meydana getirme olasılığı, insanların özgür iradeye ve sorumlu seçime sahip olmalarının mantıksal bir sonucudur.”³¹

Swinburne insanoğlunun iyi özgür seçimleri sadece kendinde veya somut sonuçlarına binaen iyi olmadığını, bütün insanî tercihler karakter oluşturduğunu, her iyi tercih ikinci bir iyi tercihin alınmasını kolaylaştırdığını, böylece insanoğlu kendi karakterlerini kendileri oluşturabilirler der. Çünkü insanlar kendi kişiliklerini oluşturabilecek biçimde meydana getirilmiştir. Swinburne bu konuyla ilgili olarak Aristoteles'in: “Adil eylemlerde bulunarak âdil, basiretli eylemleri yaparak basiretli, cesur eylemlerde bulunarak cesur oluruz...”³² sözlerini örnek gösterir.

²⁹ R. Swinburne, “The Problem of Evil”, s. 6-19

³⁰ R. Swinburne, *Tanrı Var mı?*, s. 89; R. Swinburne, “Natural Evil”, s. 304-305

³¹ R. Swinburne, *Tanrı Var mı?*, s. 89

³² R. Swinburne, *Providence and the Problem of Evil*, s. 92; R. Swinburne, *Tanrı Var mı?*, s. 88

Sonuç

Swinburne, Tanrı'nın kötülöklere izin vermesini "özgür irade", "ruhsal olgunlaşma" ve "tümevarımsal bir yolla bilgi elde etme imkânı" gibi teodiselerle çözümleneye çalışır ve ateistler tarafından ileri sürölen kötölük kanıtının iyi bir tasdikleyici-tümevarımlı kanıt olmadığını iddia eder.³³ Başka bir ifadeyle, yeryüzünde görölen kötölükler Tanrı'nın varlığını daha az muhtemel kılmazlar. Dolayısıyla, Tanrı'nın varlığı lehinde ileri sürölen kanıtlar dikkate alındığında inanmanın daha rasyonel olduğunu savunur.

Swinburne, bilgi alanımıza giren şeyleri açıklayabileceğimizi ve bildiklerimizden hareketle de birçok şeyi varsayabileceğimizi bilimsel düşünmenin bir gereğı olarak görür. Swinburne, tartıştığı konulara ilişkin bu yaklaşımını sergilerken sürekli sormaya, sorgulamaya ve kendinden önceki görüşlerin eksikliklerin eleştirmeye başvurmuş ve bu yöntemlerin önemi ve gerekliliğı üzerinde durmuştur. Swinburne'ün bir inanan olarak, kendinden önceki inananlar tarafından ortaya konan kanıtların ve düşüncelerin eksiklerini ve yanlışlarını ortaya koyarak onları eleştirmesi, eleştirmekle yetinmeyerek yenilerini ortaya koyması onun en başarılı yönlerinden biridir. Düşüncelerini temellendirirken herkes tarafından kullanılan rasyonellik ilkelerini ve bilimsel yöntemleri kullanması da onu başarıya taşıyan unsurlardan biridir.

Her ne kadar kötölük sorununa ilişkin Swinburne tarafından sunulan çözüm önerileri bazı düşünürler tarafından önemli bir sonuç olarak kabul edilmesine rağmen, bazı düşünürler tarafından yeterli haklı çıkarıma sahip olarak kabul edilmediğini de vurgulamamız gerekir. Kötölük sorununu tümden inkar etmektense, onun varlığını kabul ederek, onu açıklamaya çalışmak inancın rasyonelliğı açısından önemli bir girişimdir. Şüphesiz, bütün çözüm önerileri insan aklının ürünü ve onun bilişsel kapasitesiyle sınırlıdır. Fakat, kötölüğün varlığı için Tanrı'nın haklı nedenlere sahip olduğunu anlamaya ve onları makul argümanlarla açıklamaya çalışmak da insan aklının bir görevidir. Bu bağlamda Swinburne, rasyonellik ilkesinin bir gereğı olarak kendi görüşlerini ileri sürmüştür. Elbette o, ileri sürdüğü teodise anlayışının mutlak, herkesi bağlayıcı güce sahip olduğunu ve kötölük sorununa kesin çözüm ürettiğini söylememektedir. Dolayısıyla, kötölük sorununa ilişkin sorunlar ve onun çözümüne ilişkin teodise anlayışları her zaman tartışmaya açıktır.

³³ R. Swinburne, *The Existence of God*, s. 14

Kaynakça

- Çüçen, Kadir. (1997). "Kötülüğün Kaynağı Nedir?", Felsefe Dünyası, Sayı: 25, Ankara.
- Hick, John. (1985). *Evil and the God of Love*, Macmillan, London.
- Peterson, Michael. (2006). *Akıl ve İnanç: Din Felsefesine Giriş*, çev., Rahim Acar, Küre yay., İstanbul.
- Plantinga, Alvin. (2002). "Özgür İrade Savunması", çev. Cenan Kuvancı, Erciyes Ü. S.B.E. Dergisi, Sayı: 12, Kayseri.
- Swain, Harriet. (2003). *Bilimin Büyük Soruları*, çev. Murat Sağlam, Güncel yay., İstanbul.
- Swinburne, Richard. (2000). "Evil Does Not Show That There is No God", *Philosophy of Religion: A Guide and Anthology*, ed. by Brian Davies, Oxford University Press, Oxford.
- Swinburne, Richard. (2003). "Natural Evil", *The Problem of Evil: Selected Readings*, ed. by Michael L. Peterson, University of Notre Dame, Indiana.
- Swinburne, Richard. (2000). "Reply to Richard Gale", *Religious Studies*, 36, Cambridge University Press.
- Swinburne, Richard. (1982). "The Problem of Evil", *Contemporary Philosophy of Religion*, ed. by Steven M. Cahn and David Shatz, Oxford University Press, New York.
- Swinburne, Richard. (1981). *Faith and Reason*, Clarendon Press, Oxford.
- Swinburne, Richard. (1998). *Providence and Problem of Evil*, Clarendon Press, Oxford.
- Swinburne, Richard. (2001). *Tanrı Var mı?*, çev., Muhsin Akbas, Arasta yay., Bursa.
- Swinburne, Richard. (1991). *The Existence of God*, Clarendon Press, Oxford.
- Urhan, Veli. (2002). "Leibniz ve Kötülüğün Kaynağı", Felsefe Dünyası, Sayı: 36, Ankara.
- Wainwright, William. (1988). *Philosophy of Religion*, Wadsworth Publishing Company, Belmont.
- Yaran, Cafer, Sadık. (1997). *Kötülük ve Teodise*, Vadi Yayınları, Ankara.
- Yasa, Metin, (2003). *Tanrı ve Kötülük*, Elis yay., Ankara.